

Det er forskjell på forskning og kopiering

Kan doktorgradsstudenter være gode forskere når de kopierer til eksamen i forsknings- og vitenskapsetikk? Dette spørsmålet reises når 11 av 55 blir tatt i kopiering under hjemmeeksamen og de frikjennes for fusk av Universitetet i Oslos sentrale klagenemnd.

11 doktorgradsstudenter ved Det medisinske fakultet ved Universitetet i Oslo ble nylig mistenkt for fusk. De hadde kopiert betydelige deler av en eksamensbesvarelse i et obligatorisk kurs i vitenskapsteori og forskningsetikk. Også i en oppgave om publiseringsetikk, der hovedvekt var lagt på sitering og refereringspraksis, hadde flere av kandidatene kopiert tekst fra nettet. Da saken kom opp på Det medisinske fakultet, valgte fakultetet å reise den for universitetets sentrale klagenemnd. Konklusjonen fra klagenemnda var spekulativ: Fordi det var så mange som hadde kopiert (20 %), så måtte det ha vært gjort en feil. Premisset er at så mange doktorgradsstudenter ikke kan gjøre feil. Dette er så oppsiktsvekkende at det setter den juriststyrte klagenemnda i et spesielt lys. Det er også skremmende med tanke på rettssikkerheten til de impliserte at de ville ha blitt dømt for juks dersom sensor hadde vært mindre grundig og bare oppdaget noen av dem! Hvorfor fattet nemnda et summarisk vedtak – var de ikke i stand til å skjelne mellom de ulike sakene?

Problemet i saken blir fremstilt som fakultetets manglende eksamensreglement og ikke studentenes kopiering fra Internett. Det er åpenbart uheldig at fakultetet ikke har eksamensreglement tilpasset doktorgradskurs, men det største problemet er at doktorgradsstudenter, som har vært igjennom en rekke eksamener der det er klinkende klart at kopiering fra nettet ikke er tillatt, kopierer fra nettet på en eksamen på et doktorgradskurs der publiseringsetikk står høyt på agendaen.

Troverdigheten til forskere og forskningsinstitusjoner står på spill, påpekte Charlotte Haug i en leder om saken nylig (1). All forskning, og kanskje spesielt helsefaglig forskning, er avhengig av befolkningens tillit. Hvordan vil det gå med finansiering av og rekruttering til forskning når sponsorer og pasienter er usikre på forskeres evne til å forholde seg til elementære normer som forskjellen på mitt og ditt? Charlotte Haug avslutter sin leder med noen spørsmål. For det første spør hun hva doktorgradsstudentene lærte om publiseringsetikk

på kurset. Dette kan vi svare på. Under presentasjon av kurset og dets innhold ble publiseringsetikk og normer for sitering og referanser fremhevet som tema. Da vi også tidligere har hatt problemer med kopiering (og plagiering) ved hjemmeeksamen, ble det informert eksplisitt om at normer for sitering og referanser i publiseringsetikk som undervises også gjelder for kursets eksamen. Det vil si at det allerede i kursets første time ble advart mot å kopiere tekst fra Internett, og det ble informert om hvilke normer som gjelder for kursets eksamen. Dessuten var publiseringsetikk et av kursets hovedtemaer og fikk betydelig oppmerksomhet. I forbindelse med utdelingen av eksamensteksten på kursets siste dag gjorde man også oppmerksom på normene for sitering og referering. Fordi det ikke har eksistert noe eksplisitt regelverk, fordi det har vært mange kandidater med ikke-vestlig forskningstradisjon og fordi vi tidligere ikke har vært eksplisitte med hensyn til at det er de publiseringsetiske normene som gjelder for eksamen, har vi hatt mindre mulighet for å reagere overfor kopiering og plagiat til eksamen tidligere. For kurset i 2007 ble det derfor brukt et skjema, «Obligatory statement concerning cheating» der kandidaten eksplisitt måtte oppgi at ingen deler av besvarelsen var kopiert fra nettet. Klagenemndas uttalelse viser at dette ikke har noen verdi.

Haug spør også hva universitetet formidler til sine forskere om hva som er akseptabelt og hva som er uakseptabelt i medisinsk forskning og publisering. I det aktuelle kurset formidles standard regelverk for forskning og det brukes en rekke eksempler for å formidle kunnskap, ferdigheter og holdninger, herunder fra Haugs egne artikler (2). Selv om god undervisning i publiseringsetikk og vitenskapsetiske normer er viktig for holdningene til kandidatene, skal man ikke undervurdere påvirkning fra veiledere og forskningskolleger. Derfor er det særdeles skremmende å observere at flere av kandidatene kopierer fra nettet under eksamen. Enkelte går derimot svært langt i å forsvare kandidatens atferd.

Det kan bety at vi er vitne til en ukultur, og at vi har en jobb å gjøre.

En del av denne jobben kan vi gjøre selv ved å sette enda sterkere søkelys på publiseringsteknikk i kurset, ved å bedre formuleringen av eksamensoppgaver og ved å ansvarliggjøre veiledere i forkant av innlevering. Men forskjellen på mitt og ditt bør være kjent ved opptak til doktorgradsprogrammet. Forslag til mer generelle tiltak er oversendt fakultetet, men det finnes institusjonelle utfordringer for universitetet sentralt. For drøyt to år siden bedyret Universitetet i Oslo at de ville skjerpe rutineene og advarte om at «hvis studenter blir tatt i fusk, får det store konsekvenser for deres akademiske karriere» (3).

Uansett, en person som ikke kan se forskjell på mitt og ditt og som ikke følger elementære vitenskapsetiske normer, er ikke en god forsker. Og det er gode forskere Universitetet i Oslo vil ha. Det kan se ut som om det er langt igjen, og det kommer ikke av seg selv!

Bjørn Hofmann

b.m.hofmann@medisin.uio.no

Høgskolen i Gjøvik

og

Seksjon for medisinsk etikk

Universitetet i Oslo

Postboks 1130 Blindern

0318 Oslo

Jens Erik Paulsen

Universitetet i Oslo

Per Nortvedt

Universitetet i Oslo

Oppgitte interessekonflikter: Ingen

Litteratur

1. Haug C. Forskningsetikk på pensumlisten. Tidsskr Nor Legeforen 2008; 128: 1161.
2. Haug C. Å skrive selv og skrive av – er det så nøye? Tidsskr Nor Lægeforen 2005; 125: 1985.
3. Aartun JSF, Welhaven L. Norske studenter godtar juks. VG 23.2.2006. www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=114397 [27.5.2008].

Manuskriptet ble mottatt 27.5. 2008 og godkjent 28.5. 2008. Medisinsk redaktør Anne Kveim Lie.